

VLASTIVĚDNÝ SBORNÍK

čtvrtletník pro regionální dějiny severního Plzeňska

číslo 2 / 2020 / ročník XXX

STÁLÁ EXPOZICE

***Historie Mariánské Týnice a mariánský kult:**

- nejnovější archeologické nálezy
- osudy po zrušení kláštera
- obnova a rekonstrukce na přelomu 20. a 21. století
- mariánské poutní místo

***Baroko a jeho svět – Jan Blažej Santini - Aichel**

***Raně středověké obydlí, archeologické nálezy**

***Kultura a vzdělanost severního Plzeňska:**

- veduty a vyobrazení sídel, kaple jako liturgický prostor, školní třída, galerie světců, oratoř a liturgické předměty, umělecké vybavení prostředí společenských elit 19. století

***Národopis severního Plzeňska:**

- lidové zvyky, náves s kaplí a včelařství, selská jizba a komora, stodola, kovárna, slévárna litiny

***Města, spolky a řemesla severního Plzeňska:**

- řemeslnické dílny a obchody
- kuchyně 30.–40. let 20. století
- hostinec

***Kostel Zvěstování Panně Marii:**

- rekonstruovaná památka vrcholného baroka
- obnovená kupole a interiér s freskovou výzdobou

***Ambit s freskovou výzdobou**

F. J. Luxe a barokní zahrada

VÝSTAVY

PETR BRANDL–restaurované

obrazy–Zavraždění sv. Václava,

Smrt sv. Isidora, Stětí sv. Barbory

/ kostel Zvěstování P. Marii – časově neomezeno

JAN SPĚVÁČEK - Meandry malby

16. 6.–13. 9. 2020 / kostel
velkoformátové obrazy vybízející
diváka k zamyšlení nad řádem
přírody i tvůrčím přístupem

Salon 2020

24. 6.–16. 8. 2020 / refektář
kresba, malba, fotografie, socha,
keramika, dřevorezba, umělecké
řemeslo v podání profesionálních
i amatérských výtvarníků

Milan Bauer: Putování za Julesem

Vernem / 18. 8.–20. 9. 2020 / refektář

Bilanční ohlédnutí za tvorbou člena
Sdružení českých umělců grafiků
Hollar

KONCERTY

S HUDBOU ZA PAMÁTKAMI

PLZEŇSKÉHO KRAJE –

KLAVÍRNÍ TRIO

4. 7. 2020 od 18 hodin / muzeum

Od klasicismu k soudobé hudbě –

Joseph Haydn, Bohuslav Foerster,
Roman Haas

Monika Kudrnová (klavír),
Veronika Kubáčová (housle),
Suzanne Vohnoutová (cello)

22. 8. 2020 od 18 hodin / kostel

Zvěstování P. Marii

Radost v baroku – Societas

Incognitorium

DALŠÍ AKCE

Archeologické léto: 5. 7. Olšanské pole-
sí; 19. a 27. 7. Přírodní rezervace
Krašov; 2. 8. Olšanské pole-
sí; 16. 8. Přírodní rezervace Krašov; 30. 8. Ol-
šanské pole-
sí (vždy od 13.30 hodin)
www.arup.cas.cz/archeologicke-let/

Noc v muzeu 28. a 29. 8. 2020.

Mariánská pouť 6. 9. 2020

ÚVODEM

Ve dnech uzávěrky příspěvků pro čtvrtletník Vlastivědný sborník pomalu dochází k uvolňování možnosti cestování v rámci Evropské unie, postupně se omezují restriktce, dosud nařizující nošení ochranných roušek, preventivní obrany proti koronavirové nákaze. Vláda České republiky nyní začíná připravovat ke schválení rozpočtový schodek ve výši půl bilionu českých korun. Důsledek propadu domácí i světové ekonomiky, který zavinila koronavirová pandemická vlna, vizionářské rozhodnutí nebo nezodpovědný hazard? Opoziční strany takovou volbu zadlužení země odmítají, ovšem na zhodnocení doby s nekompromisním nadhledem si ještě nějaké desetiletí budeme muset počkat. I při dostavbě východního ambitu v Mariánské Týnici došlo k četným pracovním překážkám. Stavba bude proto předána do užívání až v polovině roku 2021. Dnešní číslo sborníku, které právě čtete, nabízí několik ohlédnutí do minulosti. V rubrice nových knih je za-

řazena recenze ke knize „Co mi dala rodná ves“ Benedikta Vladimíra Holoty, dále pohled na dění během konce druhé světové války na Kralovicku v květnu roku 1945, nelze ani přehlédnout příběh o vzniku dobově oblíbené, historické tiskoviny „Dějiny politického okresu Kralovického“ od Václava Kočky.

Sice bez slavnostních vernisáží, zato s velkým zájmem návštěvnické veřejnosti, se zatím setkávají u návštěvníků dvě výstavy, které jsou nyní k vidění v refektáři probošství a v kostele Zvěstování Panně Marii v Mariánské Týnici. Salon 2020 zahrnuje 162 děl od 53 autorů, „Meandry malby“ zase devatenáct velkoformátových obrazů malíře Jana Spěváčka. Pomyslné labyrinty expozic umožňují přemýšlet o rozmanitosti autorského vidění ale třeba i o pokoře člověka k řádu přírody.

Při putování regionem i jinými kraji prožijete milí čtenáři jen radostné letní dny. Vaše redakce

PŘEDPLATNÉ A OTEVÍRACÍ HODINY V KNIHOVNĚ

Upozorňujeme čtenáře, badatele a uživatele muzejní knihovny, že již od 1. července 2017 byl v knihovně instalován nový systém Verbis, který jsme získali díky dotačnímu programu Ministerstva kultury VISK 3.

Knihovna poskytuje knihovnické a bibliografické služby veřejnosti. Disponuje fondem odborné a především regionální literatury. V současném knižním fondu nabízíme čtenářům patnáct tisíc titulů. Nový knihovnický program je rozšířen

o další moduly, které by měly poskytovat čtenářům větší komfort v poskytovaných službách. Knihovnu můžete navštívit také prostřednictvím internetových stránek muzea, v záložce knihovna najdete nový webový katalog Portaro.

Pro osobní návštěvu knihovny v muzeu se můžete také telefonicky objednat na číslech 373 396 410 nebo 373 397 991. K dispozici je také veřejně přístupný internet.

UDÁLOSTI OBRAZEM

1, 2) V pondělí 15. 6. 2020 se konala v Mariánské Týnici schůze ředitelů příspěvkových organizací Plzeňského kraje 3, 4) Ve stejný den, od 13 hodin, byla slavnostně podepisována a ukládána pamětní listina v nově dostavovaném východním ambitu 5, 6) Od 24. 6. do 16. 8. je v refektáři výstava „Salon 2020“ (kresba, malba, fotografie, socha, keramika, dřevorezba, umělecké řemeslo), v kostele expozice „Meandry malby“ Jana Spěváčka (16. 6.–13. 9.)

KAREL ROM (*1950 – † 2020)

■ Petr Hubka

Tři dny před svými 70. narozeninami opustil dne 14. června 2020 řady regionálních historiků, muzejníků a archivářů dlouholetý zaměstnanec a odborný pracovník Muzea okresu Plzeň-sever v Mariánské Týnici u Kralovic, následně archivář a ředitel Státního okresního archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích Karel Rom. Jeho životní dráha byla spjata s Kralovickem a regionem severního Plzeňska.

Narodil se v Plzni 17. června 1950, ale celý svůj život prožil v Kralovicích, kde také získal základní vzdělání. Maturitu složil v roce 1968 na Střední všeobecně vzdělávací škole v Plasích (dnes gymnázium), po absolvování základní vojenské služby si našel zaměstnání v Městském domě pionýrů a mládeže v Kralovicích, kde zajišťoval volnočasové aktivity místní školní mládeže a organizoval dětské letní tábory. Svým přístupem k pedagogické, kulturně výchovné, sportovní a vzdělávací práci upoutal pozornost mnoha kolegů a známých, zejména pak pro své výtvarné, ale i hudební nadání, vysokou úroveň písemného projevu a především pro svou pracovitost. Takto jej poznal i mladý začínající ředitel muzea v Mariánské Týnici Vratislav Potřeba, který měl ten šťastný nápad získat jej do nově vytvářeného kolektivu odborných pracovníků okresního muzea. Tento záměr se vydařil a 1. září 1975 Karel Rom nastoupil do muzea jako odborný referent. Velice rychle se zapracoval

Karel Rom 1950–2020.

do muzejní problematiky a byl vždy ochoten pro tuto kulturní instituci dělat jakoukoli potřebnou práci, byť byla i manuální, těžká a fyzicky náročná. Plných šestnáct let zde vykonával činnosti spojené se správou sbírek a jejich ochranou, své výtvarné nadání uplatňoval při realizaci výstav a propagaci muzea, byl autorem či spoluautorem scénářů muzejních výstav a expozic. Nejvýznamnější z nich byl scénář stálé expozice, která byla pro veřejnost otevřena v létě roku 1989. Schopnost kvalitního písemného vyjadřování a grafické dovednosti jej přímo předurčily k tomu, že mu byla svěřena také funkce odpovědného redaktora a vydavatele muzejního regionálního časopisu *Vlastivědné listy*, který vycházel v letech 1976–1986. I když

šlo vlastně o pokračování před tím vydávaného vlastivědného časopisu *Listy*, téhož charakteru a téže náplně, avšak v poněkud pozměněné podobě, v němž byl znát rukopis nového redakčního zpracování. Také z Romova popudu začalo po pětileté odmlce muzeum již v roce 1991 vydávat nově koncipované regionální vlastivědné periodikum s názvem *Vlastivědný sborník – čtvrtletník pro regionální dějiny severního Plzeňska*.

V roce 1992 projevil zájem své schopnosti a zájmy realizovat v příbuzném oboru. Nastoupil do Státního okresního archivu Plzeň-sever se sídlem v Plasích. Kromě běžného pořádání archivních fondů a sbírek se věnoval tzv. předarchivní péči, dohlížel nad spisovou službou obcí a měst, škol a subjektů, u nichž prováděl skartační řízení. Zapojil se do odborné metodické činnosti archivu, podílel se na vypracování vzorových spisových a skartačních plánů pro obce a města. Z odborné archivářské praxe je nezbytné připomenout jeho pořádání a inventarizaci fondů místních národních výborů, archivů obcí a spolků a jím zinventarizovaný poměrně složitý archivní fond Okresní národní výbor Plasy, který obsahuje archiválie z let 1945–1960. V archivu se stal osobou, jež zajišťovala poměrně velkou část odborných aktivit tohoto pracoviště, proto také v letech 2011–2014 zde vykonával funkci ředitele.

Po celou dobu své archivní praxe dále rozvíjel spolupráci s muzeem, zejména pokud šlo o jeho publikační a vydavatelské aktivity. Nejvýrazněji

se v archivnictví Karel Rom prosadil ve vydavatelské, redakční a publikační činnosti. Zájem o historii, schopnost popsat kultivovaně historické skutečnosti a dát publikovanému materiálu kvalitní grafickou formu jej dovedly k vydávání různých periodik, sborníků a publikací. Pod jeho vedením vydával okresní archiv v letech 1996–2003 čtvrtletník *Archivní zpravodaj AZ*, určený pro obce, města a školy okresu Plzeň-sever a zaměřený na regionální historii a kronikářství. Nejenže jej redakčně připravoval, ale též naplňoval svými příspěvky čerpajícími z jeho odborné práce archiváře.

Po integraci okresních archivů do Státního oblastního archivu v Plzni byl vedením nové instituce pověřen vést redakční práce a grafické zpracování v letech 2004–2009 vydávaných *Ročenek Státního oblastního archivu v Plzni*. Vrcholným obdobím Romovy publikační a redakční činnosti v archivu byla léta 2010 až 2015, kdy společně s Milanem Augustinem připravili k vydání šest ročníků sborníku *Západočeské archivy*. V intencích jeho grafického provedení sborník vychází dosud. Vedle toho pro archiv připravil Karel Rom v těchto letech k vydání dalších pět publikací. Zapojil se také do příhraniční spolupráce s bavorskými archivy tím, že v rámci těchto aktivit připravil k vydání dva sborníky z mezinárodních konferencí a další propagační tiskoviny.

Výčet Romových aktivit, v nichž využíval svých znalostí z regionální historie a schopností přiblížit veřejnosti události kolem sebe, by nebyl

úplný, kdybychom se nezmínili o jeho publicistické činnosti v místě svého bydliště. Více jak 20 let byl odpovědným redaktorem městského zpravodaje Kralovický obzor, který po celou tuto dobu patřil k nejhodnotnějším městským zpravodajům nejen v západních Čechách. V letech 2002–2007 soukromě vydával čtvrtletník „Kronika regionu“, v němž publikoval mnoho článků z oblasti historie. Svými články s regionálně historickou tematikou přispíval také do mnoha dalších sborníků a časopisů. Znalost minulosti jednotlivých lokalit okresu ve spojení s výtvarnými dovednostmi mohl uplatnit také v oboru komunální heraldiky a vexilologie. Podílel se na vzniku nebo sám vypracoval několik obecních či městských znaků a praporů. Jmenujme např. obce Tatinou, Trnovou,

Dražej, Štichovice a města Manětín a Kaznějov.

Za více jak dvacetiletou úspěšnou činnost v archivu a za přínos pro české archivnictví byl Karel Rom oceněn medailí „Za zásluhy o české archivnictví“, již mu dne 1. října 2019 udělil ministr vnitra.

S pocitem smutku jsme přijali zprávu o odchodu našeho kolegy, jemuž práce ať v muzeu či v archivu, ale i pro veřejnost, byla činností, kterou vždy vykonával s hlubokým zájmem a rád. Můžeme říci, že byla pro něho naplněním. Patří mu dík, že významně posunul poznání minulosti regionu severního Plzeňska a že výrazně přispěl k jeho propagaci. Patří mu dík také za to, že výsledky jeho práce budeme s jistotou využívat a uplatňovat i v budoucnu, že zůstanou trvale s námi.

Z NOVÝCH KNIH / AUTOBIOGRAFIE OTCE HOLOTY

■ Radovan Lovčí

Pražský atelier De Cuore publikoval v roce 2018 životopisnou knihu rodáka z Nebřezin na severním Plzeňsku, otce Benedikta Vladimíra Holoty (*5. 8. 1922). Dílo o 140 stránkách s barevnými i černobílými ilustracemi a historickými plánky Nebřezin nese název „Co mi dala rodná ves“ a podtitul „Vzpomínky nejstaršího rodáka (Mini autobiografie).“ Vydání finančně zaštitil Jan Mrázek, doslov opatřila Alena Ježková, přičemž za hlavní iniciátorku vzniku díla autor označuje MUDr. Kateřinu Brojovou, která jej k psaní pamětí v minulosti opakovaně vybízela.

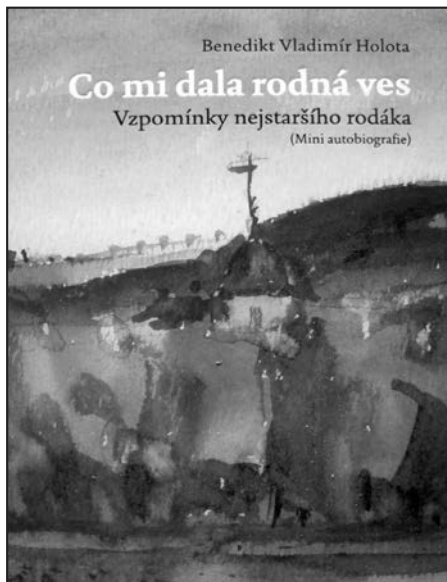
Otec Holota se v knize navrácí do

svého dětství a mladých let v rodné vsi, kterou dodnes při svých cestách na Plzeňsko navštěvuje. Sám ostatně přiznává, že v jiných svých působitích už „nezdomácněl“ (str. 115). Poměrně idylicky líčí domácí i sousedské poměry v obci, práci doma a na poli, rodinné vztahy, místní zvyklosti, církevní život, ba věnuje se vzpomínkám na mnohé konkrétní osoby, které poznal doma ve vsi a jejím okolí. Vzpomíná i na rodinné příslušníky a příbuzné (mimo jiné tatinka a dva strýce legionáře) a v textu díla používá úmyslně též četné pojmy ze severoplzeňského nářečí. Ač jeho „plzeňština“ již není stopro-

centní (redaktor–rodák z našeho kraje by ji ještě místy doladil a doplnil) a je znát, že otec Holota strávil velkou část života již mimo rodné Plzeňsko, je přesto nesmírně cenná v tom, že je v ní obsažena řada slov, které se v místní nářeční mluvě v 21. století už běžně nepoužívají. Kniha je tak podnětným pramenem pro historiky, etnografy, antropology i jazykové znalce.

Nejcennější na celé knize je však skutečnost, že otec Holota do ní nenásilně vkládá četná životní a duchovní moudra a ponaučení, čímž dílo zásadně překračuje hranici čistě historického vyprávění. Nezapře v sobě roli kněze a oblíbeného duchovního rádce, který však nementoruje a nepřehlcuje text náboženskými postřehy, nýbrž velmi rozvážně váží svá slova, není mnohomluvný, umí odhadnout jejich vhodnou míru i správný okamžik, kdy by měly zaznít. Jeho pamětnické vyprávění tak můžeme vnímat i jako spirituálně poučný spis rovněž pro ty, kteří ves Nebřeziny neznají a možná ji ani v životě nenavštíví.

Dílo nezapře určitou idealizaci a snahu autora cílit především na to dobré či poučné, co jej v životě potkalo. To je však charakteristický rys i mnoha jiných pamětí. Ostatně též Němcové „Babička“ je koncipována podobným způsobem. Zároveň však spisovatel představuje svět, který už spočívá pouze v jeho vzpomínkách – z hlediska mnoha místních reálií, sousedských i hospodářských poměrů a hlavně významu víry, náboženství a církve v životech většiny dnešních obyvatel. (Ostatně v díle uvádí,

Titul publikace.

že ač pozoroval u svých prarodičů či dalších členů rodiny různé projevy zbožnosti, sám již jako dítě pokřtěn nebyl a křest přijal až později z vlastního rozhodnutí.)

Kniha ovšem možná neplánovaně provokuje taktéž k otázkám, které v ní nejsou bezprostředně obsaženy, přesto však čtenáři pravděpodobně vytanou na mysli. Jak asi bude za dalších sto let vypadat pamětnický spis člověka, který se zatím ještě nenarodil? Dojde k nějaké duchovní renesanci tradičního křesťanství, které coby osvědčenou cestu prezentuje i sám autor? Nebo budou církevní organizace v dané době ještě menšími a marginálnějšími komunitami, nežli v současnosti, kdy organizovaní křesťané už celé dekády patří jen k minoritě celkového počtu obyvatel? Vzniknou zcela nové, např. synkretické církve a hnutí, které převe-

mou úlohu těch tradičnějších, anebo bude typickým věřícím své doby náboženský individualista odmítající jakékoli organizace, což je ostatně nejrozšířenější trend v současné necírkevní spiritualitě a zasahující možná až desítky procent obyvatel? Převládá v západní společnosti materialismus ještě více, než je tomu dnes, nebo se i v budoucím Česku, podobně, jako se to stává již nyní v některých městských aglomeracích Západu, stane novým a dominantním náboženstvím islám? Kdo ví. Ač jde o otázky v zásadě nehistorické, charakteru ryze futurologického, historik se jim občas při čtení Holotovy knihy jen těžko ubrání, byť na ně nedokáže dát odpověď.

Otec Holota (vyhlášený roku 2011 Osobností Plas = Nebřeziny jsou jejich administrativní součástí) v roce 1942 složil maturitu na strojní průmyslové škole v Plzni a posléze působil ve Škodě Plzeň. Během druhé světové války se účastnil odbojových aktivit a v dané době také přijal křest. V roce 1945 vstoupil do františkánského řádu. Během 13. 4. 1950 se stal obětí akce „K“, nezákonné likvidace mužských řeholních řádů komunistickým režimem, která se dotkla více jak dvou set klášterů a cca 2 400 řeholníků. V následujícím období byl s řadou svých druhů de facto vězněn v několika internačních kláštrech a následně byl nasazován na různé nucené práce. V roce 1957 byl uvolněn k technické práci a do roku 1971, kdy mu bylo konečně státem povoleno kněžské působení, byl angažován v civilních profesích. V roce 1991 se navrátil do františkánského

*Benedikt Vladimír Holota
(foto Václav Podestát).*

řádu a náleží do společenství působícího u kostela Panny Marie Sněžné na pražském Jugmannově náměstí.

Benedikt Vladimír Holota není spisovatelským nováčkem. Je již po několika dekádách zavedeným knižním autorem. Národní knihovna eviduje šest titulů z jeho pera a jednu další od P. Bonaventury Boušeho („O čtrnácti svatých pomocnících a jejich kláštere u Kadaně nad Ohří“ z roku 1948), k níž V. Holota pořídil ilustrační doprovod. Pro historiky je cenná především jeho knižní práce „Nebyl jsem hrdina: vzpomínky na totalitu, 1950–1989“. S nadhledem, skromností i s humorem sobě vlastními zde popisuje náročné období, během něhož byl vystaven různým formám režimní perzekuce (v době farářské éry byl mimo jiné sledován ze strany StB). Další jeho texty lze také napří-

klad nalézt na webových stránkách františkánského řádu.

V čase stále probíhající koronavirové krize se otec Holota stal s pomocí svého mladšího kolegy Bonaventury Ondřeje Čapka dokonce youtuberem. V době zákazu vycházení tak mohl poskytovat duchovní podporu. Ač by ve svém zaslouženém věku mohl dávno odpočívat a přenechat duchovenské snažení svým mladším kolegům, jichž má kolem sebe celou řadu, nezůstal stranou. Natočil sérii videí a jako kněz a moudrý duchovní rádce i na prahu své blížíci se stovky nadále slouží druhým. (Dne 5. 8. t. r. oslaví již své 98. narozeniny.) V obří kvantitě nabízených youtubových příspěvků patří

ty Holotovy ke klenotům, které lze doporučit nejenom lidem věřícím či ukotveným toliko v řadách jeho církve. Ostatně není náhodou, že kostel Panny Marie Sněžné, v němž působí jak Benedikt Vladimír Holota, tak jeho mladší nástupci, má v prostředí Prahy již po více dekad pověst oblíbeného kostela, jehož bohoslužby nenavštěvují pouze katolíci. Jako hosté do něj totiž občas rádi zavítají též křesťané z jiných denominací (což jej symbolicky spojuje s širší veřejností rovněž vyhledávaným římskokatolickým kostelem sv. Salvátora na Starém městě pražském, v němž káže mimo jiné teolog, religionista, sociolog, psycholog, filozof, profesor – katolický kněz Tomáš Halík.

MEANDRY MALBY JANA SPĚVÁČKA

■ Václav Podestát

„V prostoru mezi božským mystériem a lidskostí je pole napětí, které doslova jiskří – tedy žije, chvěje se a tetelí. To je živá víra. Paralelou k tomu je mi kresba. To magično a mysterióznost mne nepřestává udivovat. Když se kresba podaří, z pár linek na papíře na vás kouká živá bytost. Ta živost ale není v dokonalé mimezi a fotografičnosti, jež mnozí považují za jediné dokonalou, ale v poselství linky. Její zdánlivá jednoduchost v sobě poutá prožitek okamžiku a to je stejné jako s tou vírou. Její dokonalost je i v určitých nedokonalostech, to z ní činí živou a lidskou. To chvění je život, omyly ponaučením a ponaučení pokorou. A tím je tato „jednoduchost“ vzdálena

jednoduchosti dětské linky. Linka musí být naprosto konkrétní, aby v sobě obsahovala nejen zažitou zkušenost z propracovaných studií anatomie, ale též prostor, světlo, materiál, náladu modelu a daného okamžiku. A z tohoto napětí mezi soustředěním a zažitou spontánností vydá duše výtvarníka tón, který lze označit živým a pravdivým“, říká malíř Jan Spěváček.

V oblasti severního Plzeňska se necítá poprvé. Zná ten kraj od dětství, když jako dítě ze severních Čech prožíval na začátku 80. let minulého století mnohá letní dobrodružství v dětském táboře u rybníka Volesko na Kralovicku nebo v „Krušnohoru“ u řeky Střely, pod svahem za obcí

Jan Spěvák: Mýdlový ostrov, 2012, olej na plátně, 120 x 95 cm.

Strážišťe, naproti známému místu „Oblátek“. Děda Spěvák žil v Kaznějově a babička Ridelová bydlela pár let v Kralovicích. Od loňského roku jezdí malíř Jan Spěvák do Mariánské Týnice zase cíleně - z profes-

ních důvodů. Byl mu svěřen náročný úkol výmalby fresek v dostavovaném východním ambitu. Barokní areál bývalého probošství a kostela Zvěstování Panně Marii, postavený mezi lety 1711–1768 podle projektu Jana Blažeje Santiniho, dostane naplánovanou prostorovou kompozici z 18. století. Malířem nově namalované výjevy ve čtyřech postavených kaplích a na třech nástropních zrcadlech budou u dalších generací zprostředkovávat poselství biblických příběhů (Kaple sv. Albericha a Obětování Páně, Kaple sv. Humbelíny a Nalezení Páně, Kaple sv. Luitgardy a Vzkříšení Páně, Kaple sv. Amádea a Nanebevzetí Panny Marie, Nástěnná malba - setkání Panny Marie a sv. Albericha, Nástěnná malba - Setkání blahoslavené Humbelíny se sv. Ber-

Malíř Jan Spěvák.

nardem, Nástěnná malba - setkání sv. Luitgardy s ukřižovaným Kristem, Nástěnná malba - sv. Amadeus dostává rukavici, Nadpraží vstupu - sv. Benedikt žehná poháru vína, smrt sv. Benedikta, setkání sv. Benedikta s Pannou Marií).

V letní sezoně, od 16. 6. do 13. 9. 2020 malíř umožňuje návštěvníkům, mimo zakázku pro Mariánskou Týnici, nahlédnout do intimního vidění svého vnitřního světa prostřednictvím výstavy zastřešené názvem „Meandry malby“. Pokud nám na mysli vytane spojení s geografickým pojmem, vyjadřujícím zákruty řeky, vodního toku, mezi výsepními (vnějšími) a jesepními (vnitřními) břehy, jsme na správné cestě, jak se dotknout mj. motivů spjatých s vodními živly, tak s labyrintem tvůrčí výpovědi.

Jan Spěváček, rodák ze severočeských Teplíc (8. 9. 1973), žije a pracuje od roku 1994 v Brně. Nejprve vystudoval Střední uměleckoprůmyslovou školu sklářskou v Kamenickém Šenově (1988–1992), kde se dotkl sklářské profese, dále Výtvarnou školu Václava Hollara (1992–1994), mezi roky 1994–2000 studoval na FaVU VUT v Brně v malířském atelieru figurativní malby prof. akademického malíře Jiřího Načeradského. V pozici malíře se definuje jako autor se zaujetím pro klasickou malířskou formu. Výrazovými prostředky se hlásí ke škole Mařákových žáků. Ctí řemeslo malby, vymezuje se vůči konceptuálním tendencím v současném umění.

„Načeradský byl nekompromisní,“ vzpomíná malíř na léta studia, „což

mělo za důsledek, že vlastní názory jsem si musel prosadit. Výtvarný zájem, podložit patřičným množstvím obrazů a skic. Přísná pravidla a omezení vedou k vnitřní svobodě, pravdivosti a k požehnání, že autor kápl na to pravé. Teprve poté ví, kterak hranice správně a po svém překračovat.“ Sledování klidné vodní plochy představuje ideální činnost k podněcování meditativních myšlenek. Autor jej využil taktéž k přirozenému odklonu od realismu k abstrakci a problematice moderní malby. Od symbolistické hladiny se sobě vlastním způsobem a přirozenou analýzou inspirací domaloval k minimalismu a jeho kunsthistorickým výklady o duchovní podstatě světa. Dalším cyklem nazvaným „Jiné hlavy“ 2002–2004, vycházející z květu slunečnice, utvrzuje svůj smysl pro duchovní chápání malby. Slouží mu jako prostředek pronikání ke koncentrovanějšímu tvaru a soustředěnějšímu působení objektu, zbavenému záměrně vnějších smyslových vzruchů. I zde najdeme odkazy k minimalismu. Do těchto obrazů mnohdy zabudovává i kovové artefakty s cílem ochladit smyslovou percepci. Cyklem „Jiné hlavy“ se propracoval na nejzazší možnou míru ve svém hledání koncentrovaného výrazu a neemotivního meditativního působení obrazů, v nichž uplatňuje znalosti východních filozofií a principiální inspiraci třeba v japonských zenových zahradách. Cyklus „Evoluce“ z let 2005–2009 je výrazným obratem strukturalizací vodní hladiny ptactvem. V něm se uplatňují současné ekologické a filozofické otázky for-

mou groteskního podobenství lidstva a umělé inteligence zastoupené řadami umělohmotných kačenek. Předjímá zde humornou formou nekritické podléhání vlivu moderních médií. Též následující cyklus „Biotopy“ od roku 2009 se odehrává v obrazových podobenstvích vodní fauny. V něm se hlásí k sympatii k mistrům japonské a čínské kaligrafie. Pojímá ji však v duchu evropské moderní malby. V tomto cyklu

rozvíjí zkušenost poznání výrazu expresionismu a vlastního pojetí drippingu. Drobní živočichové v neuchopitelném vodním živlu jsou jakousi manifestací živoucího vědomí a projevů přirozenosti inteligence.

Výstava devatenácti pláten v kostele Zvěstování Panně Marii v Mariánské Týnici (16. 6.–13. 9. 2020) signalizuje pokoru autora k řádu přírody, k řemeslu, je osobitou reakcí na rozdělané vibrace současného života.

KONEC DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY V KRALOVICÍCH

■ Irena Bukačová

Lidská paměť uchovala druhou světovou válku jako jedno z nejtragičtějších období novodobých dějin. Jak se vzdalujeme od doby, kdy dozněly poslední výstřely, dohořely trosky a oschly slzy bolesti, stává se příběhem, jehož garance osobní zkušeností slábnou s tím, jak odchází generace, které ji zažily.

Kralovice, ležící za Protektorátu téměř na hranici s Třetí říší (Vysoká Libyně), byly koncem druhé světové války dějištěm mnoha historických událostí. Během dubna roku 1945 se rozléhaly detonace bombardování hloubkovými letci, kteří útočili na komunikace, nádraží a významné budovy v okolí. Blízkost Plzně měla nepochybně vliv na intenzitu leteckých útoků, které nejtragičtěji dopadly na nedaleké Mladotice. To bylo první setkání se skutečnými boji. Válku však Kralovičtí poznávali zblízka zvláště od dubna do června 1945. Nad Kralovicemi a Mladoticemi křižovali nebe hloubkaři velmi často. Dne 19. dubna 1945 bylo zazname-

náno během dne tři letecké útoky. Na silnici Hadačka–Kralovice zaútočili Američané na cisternu Wehrmachtu, jedoucí po silnici, ale místo ní zasáhli a usmrtili domkáře Josefa Kučeru na polní cestě 150 m severovýchodně od obce (nar. 7. 1. 1895, bytem Výrov 33). Na dráze Mladotice – Trojany, na 32,8 km, hloubkaři rozstříleli lokomotivu nákladního vlaku, strojvůdce byl zabit a personál z vlaku, který se řítil dále ještě 3 km po kolejkách, vyskočil. Na silnici z Kralovic do Vysoké Libyně, u dvora Hubenov, byla zapálena střelbou z letadel vojenská a osobní auta a zabiti byli dva příslušníci Wehrmachtu. Večer téhož dne byly svrženy na Kralovice dvě bomby, které spadly do východní části města a zapálily dva seníky. Našla se i nevybuchlá bomba o váze 50 kg. 21. dubna odpoledne zaútočilo několik letadel na komunikaci ve směru Hadačka–Kralovice. Cílem byl osobní vůz, který byl zcela zničen a v něm byl zabit strážmistr německé policie Werner Klemann, který

byl pohřben v Kralovicích. 25. dubna, po předchozím varování londýnským rozhlasem, byla bombardována Škodovka v Plzni. 30. duben byl nejčernějším dnem v dějinách Mladotic. Ráno v půl osmé přiletělo 12 bombardovacích letadel a v několika minutách bylo svrženo na Mladotice celkem 22 bomb. Následky byly tragické, v několika domech (čp. 25, 7, 8, 27, 50) byli zabiti a zraněni lidé, v celé obci byly poškozeny střechy a rozbita okna. Zahynulo mnoho zvířat, zničeny byly hospodářské stroje. Po náletu sjelo se do Mladotic mnoho lidí z celého okolí, aby vypomáhali při odklízování sutin. 4. května 1945 v poledních hodinách se nálet opakoval a 17 dvoutrupových letadel zaútočilo na silnici Mladotice–Chrástovice, kde zahynuli koně z potahů na silnici, vezoucí materiál na opravy.

Kromě Mladotic byla postižena další nádraží na trase Plasy, Kaznějov, Horní Bříza a Třešňov. Po celý měsíc zvyšovali hloubkaři svoji činnost, takže přespolní děti nedocházely do školy. Obce byly bez pravidelné pošty a vlakového spojení, jediné zprávy přinášel zahraniční rozhlas. Materiální a lidské ztráty způsobené nálety hloubkařů veřejnost nikdy výrazně neodsuzovala a chápala je jako nutné zlo při dobývání svobody. Ačkoliv letecké nálety amerických sil na vojenské a dopravní cíle vesměs šetřily lidské životy a při útocích na civilní dopravní prostředky obvykle varovaly pasažéry, aby opustili vlak či autobus, přece jen zahynulo v důsledku těchto akcí několik místních obyvatel a přirozeně též německých vojáků a jiných osob pohybujících se

po komunikacích. Nejasná zůstává příčina úmrtí Františka Hyneše z Hadačky, který zahynul při střelbě s Němci v obci (uvádí se i nálet hloubkařů na zde procházející německé vojáky).

Začátkem května roku 1945 byli v Kralovicích umístěni čeští protektorátní četníci, němečtí četníci, německý prapor SS, v kasárnách protektorátní Vládní vojsko, jemuž velel major Herold. Ve městě sídlily okresní a městské úřady–protektorátním starostou města byl Karel Kuchař, okresním hejtmánem JUDr. Augustin Soumar. Přítomnost německé správy a vojáků přetrvávala a přibývalo též ozbrojených skupin německých vojáků, které se pohybovaly směrem z Plzně na sever, na Vysokou Libyni a do Sudet. Německé vojenské velitelství praporu SS s podplukovníkem Fischerem koncem války sídlilo ve druhém poschodí Popperova (konfiskovaného židovského) domu na náměstí, kde byla umístěna i německá četnická stanice. Vchod do velitelství označovala tabule s nápisem „Standortkommandatur“.

Zlom ve vývoji událostí přinesla o půl šesté ráno 5. května zpráva, že byla vyhlášena Československá republika. Na četnických kasárnách [Na Palcátech] byly strženy německé nápisy. Na náměstí stály již ráno početné hloučky lidí a na některých domech byly vyvěšeny československé prapory. Ruch na náměstí rozlétl německé vojáky a četníky a ti se připravili na odpor. Velitel praporu SS podplukovník Fischer byl rozhodnut zahájit útok na davy na náměstí a vyhrožoval, že si jako rukojmí vezme

Odchod německých zajatců v Kožlancech, květen 1945 (foto archiv muzea).

více občanů města. Pronesl dva projevy, zpochybňující vyhlášení samostatnosti v Kralovicích a mimo jiné řekl: „Já vás varuji. Kdyby sem přišli bolševici, to byste teprve poznali, co je to utrpení a pak byste si na nás, Němce, vzpomněli.“ Po druhém projevu německého velitele k lidem na náměstí začali kralovičtí občané opět s Němci vyjednávat a docílili toho, že ozbrojení Němci odpoledne odešli z Kralovic včetně SS směrem na Vysokou Libyni. Obyvatelé města se mezitím také organizovali. Místní hnutí odporu, později označované jako partyzáni, mělo stanoviště v budově okresního úřadu na náměstí a velel mu kapitán Václav Tomeš. Na jeho rozkaz byla obsazena pošta, do Kralovic se začali scházet lidé z okolních obcí, obchodníci neotevřeli obchody, domy byly ozdobeny prapory. Přijížděly spojky z okolí

a hlásily kpt. Tomešovi situaci. Partyzánské čety poručíka Sobotky a poručíka Slunéčka (kralovický farář československé církve husitské, 1905–1977, záložní důstojník), které měly za úkol odzbrojit německé vojenské jednotky a četníky, se rychle scházely. Byly označeny bílou páskou na levém rukávě. Kapitán Tomeš ustanovil posádkové velitelství v nové soudní budově (dnešní Manětínská ul.). Cílem bylo získat zbraně a odzbrojit projíždějící vojenské jednotky Němců, které kupodivu směřovaly nejen na Plzeň, ale též na sever, do Sudet, ale často do náruče Rudé armády. Pojízdna nákladní vozidla sebraná Němcům byla soustřeďována na nádvoří kralovických kasáren a postupně byla předávána pro účely civilní dopravy na okrese.

Po zmatcích v prvních dnech květnové revoluce, které se v Kralovicích

Průzkumníci americké armády v Kralovicích 7. 5. 1945 (foto archiv muzea).

odehrály bez výstřelu a obětí, se jako první cizí armáda objevili Američané. V kralovické kronice se píše, že v pondělí 7. května došla telefonická zpráva z Plas, že směrem na Kralovice jede výzvědná americká hlídka. K uvítání nastoupila rota československého vojska, oblečená do uniforem bývalého Vládního vojska. Na náměstí je přivítal jménem města Karel Hromádka, který uměl anglicky, protože pobýval před válkou v Americe. Americké hlídky projely až k Rakovníku, z Kralovic si zajeli do Vysoké Libyně, kde provedli prohlídku domů a přivezli mnoho zbraní a německé civilní zajatce, které pak odvezli do Plzně.

Druhým vojskem, které přijelo do Kralovic, byla Rudá armáda. Pohybovala se směrem od Žatce na jih k Plzni. Její první částí byly tankové

oddíly, které dorazily v noci 10. května. Dopoledne se obyvatelé města shromáždili na náměstí, aby je přivítali. Druhého dne odjeli. Během tří neděl pak přijela do Kralovic pěší Rudá armáda k delšímu pobytu. Vojsko se ubytovalo ve stodolách i v soukromých domech. Ve stodolách si zřídili lůžka a před farou na louce postavili lázně. Sovětská armáda měla svůj dlouhodobý štáb v plánském konventu a v Kralovicích se její představitelé účastnili též společenského života.

Kromě vojska projížděla městem auta s osvobozenými vězni, zajatci a totálně nasazenými na práci v severních Čechách. V kralovické hospodářské škole byla zřízena polní nemocnice k ošetřování nemocných a raněných vězňů z transportů smrti. Největší akcí bylo osvobození čes-

Příjezd Rudé armády do Kralovic 10. 5. 1945 (foto archiv muzea).

kých vězňů z vlakového transportu, který uvízl na nádraží v Žihli. Mezi ošetřovanými byli lidé nejrůznějších národností, kteří ani často netušili, kde jsou. Byli v těžkém zdravotním stavu a i přes péči, která jim byla poskytnuta, mnozí zemřeli a jsou pohřbeni na kralovickém hřbitově. Obyvatelé Kralovic podnikli sbírky oděvů a potravin, často z posledních vlastních zásob, ženy obětavě ošetřovaly a opatrovaly zblázněné lidi. Nemocnici vedl MUDr. Havel a v improvizovaných skromných podmínkách zachránil mnoho životů. V Kralovicích bylo ošetřeno několik set lidí a ti, co se uzdravili, se vydali na často dalekou cestu domů s vděčnou vzpomínkou na město, kde jim byl zachráněn život.

Závěrečnou akcí květnových dní byly slavnostní pohřby obětí ozbroje-

ných střetnutí s Němci v okolí. Mladí lidé padli v bojích v posledních hodinách války, která oficiálně již skončila před několika dny kapitulací Německa. Jejich pohřby v Kralovicích se staly národní manifestací, projevem úcty a také se odehrávaly za účasti přítomné Rudé armády, která je čestnou salvou hrdinům doprovázela. Přímo ve městě se nebojovalo, konflikty se odehrávaly převážně na hranicích s tzv. Sudety, například v Přehořově, kde padl 8. května oblíbený třicetiletý kralovický zubní technik František Pták (nar. 1915, bytem Kralovice čp. 490). Teprve po skončení války bylo možno zjistit, kolik obětí z řad civilního obyvatelstva i vojáků si v Kralovicích válka vyžádala. Jim byla vzdána pocta tryznou u památníku na náměstí.

Kralovice se staly po skončení vál-

ky opět důležitým okresním městem, které již neleželo na hranicích a po obnově Československé republiky získalo velmi významné správní postavení i vzhledem k administraci území s někdejší německou samosprávou. Několik posledních týdnů války, která skončila před více než sedmdesáti pěti lety, nemá již mnoho pamětníků. Události nám za-

chovaly jedinečné fotografie několika kralovických reportérů-amatérů, výpovědi účastníků dění a kupodivu řada archivních i narativních pramenů s různou mírou pravdivosti. Příběhy této napjaté doby patří do dějin města, které z války vyšlo se ctí a jehož obyvatelé prokázali v jejích posledních dnech skutečnou lidskou solidaritu a statečnost.

ODZNAK SOKOLSKÉHO SLETU V HORNÍ BRÍZE

■ Jiří Fák

Muzeum v Mariánské Týnici získalo během jara roku 2020 několik nových zajímavých exponátů, z nichž bychom chtěli upozornit na drobný odznak vydaný u příležitosti regionálního sokolského sletu, který se konal 6. června 1935 v Horní Bríze. Odznak je vyrobený z bronzového plechu a má tvar lichoběžníka. Ústředním motivem je, v basreliéfu provedený, na podstavci stojící sokol s rozevřenými perutěmi. Ve třech listách umístěných kolem něj čteme text: „SLET I. OKRSKU // SOKOLSKÉ // ŽUPY PLZEŇSKÉ“. Doplnující časový a místní údaj najdeme na podstavci a v listě pod ním: „V HORNÍ // BRÍZE // 30. 6. 1935“. V ploše u pařátů sokola je signatura výrobce odznaku: „Pichl“. Rub odznaku je prázdný, negativní a je opatřený svislou jehlicí. Jeho celková výška bez jehlice činí 4 cm a maximální šířka je 3 cm.

Samotný sokolský slet krátce popisuje hornobřížská obecní kronika¹⁾: „Dne 30. června konáno u nás veřejné cvičení I. okrsku sokolské župy Pl-

zeňské. Podnik byl proveden na obecním cvičišti za zahradou staré školy, počasí velmi příznivé. Cvičili žáci, dorost, a členové v počtu asi po 250 cvičencích. Účast občanstva místního poměrně dobrá, z Plzně a ostatních jednot slabší. Cvičení se velmi líbilo, zejména novinka cvičení na živém koni a rej jezdců.“ Ze stejného historického pramene lze také vyčíst základní údaje o historii prvních více jak dvou desetiletích tělovýchovného spolku Sokol v Horní Bríze.²⁾

Ve srovnání s řadou jiných, větších lokalit Plzeňska, nebo severního Plzeňska byl hornobřížský Sokol založen až po vzniku Československé republiky, ačkoliv podle kronikáře někteří občané o založení uvažovali a činili přípravy již před válkou a spíše pak na konci války. Ustavující schůze proběhla 11. listopadu 1918 v hostinci čp. 28. Františka Beneše, a to po skončení slavnosti uspořádané na oslavu republiky a upomínky na Bílou Horu. Za členy se tehdy přihlásilo 59 občanů a prvním sta-

*Odznak sokolského sletu
v Horní Bříze z roku 1935
(foto Václav Podestát).*

rostou spolku byl zvolen řídicí učitel František Kupš, náčelníkem úředník Jindřich Rosenbaum, místostarostou mlynář František Beneš, jednatelům učitel Josef Straka, pokladníkem úředník Karel Soudský.

V počátcích Sokolové cvičili na nářadí DTJ v hostinci „U Duchků“, ale potom v roce 1919 se pro neshodu s majitelem hostince začalo cvičit v hospodě čp. 28, a to již za použití vlastního cvičebního vybavení. V roce 1920 se Hornobřížští zúčastnili sokolského sletu v Praze a ve stejném roce bylo uskutečněno také první místní veřejné cvičení na letním cvičišti u Kozího hrádku, které využíval jak Sokol, tak DTJ. Již v roce 1921 se začalo se stavbou sokolovny, která byla otevřena 8. října 1922.

A stejně jako u jiných, nejen so-

kolských, spolků byl hned v počátcích založen dramatický odbor, jehož členové hráli různá divadelní představení, z nichž pak plynul zisk do spolkové pokladny. V sokolovně měli sokolští ochotníci také potřebné zázemí, ale již krátce po jejím otevření byla přemalována opona, protože, jak uvádí kronikář³⁾, ta původní se nikomu nelíbila.

V roce 1923 se odstěhoval zakladatel spolku, řídicí učitel František Kupš a na valné hromadě v roce 1924 byl starostou zvolen mlynář František Beneš, náčelníkem učitel v Ledcích Václav Smolák a spolek měl tehdy 119 mužů a 33 žen⁴⁾. Sokolové se v té době již také prezentovali dalšími veřejnými cvičeními. V září 1923 bylo uspořádáno u sokolovny veřejné cvičení místní jednoty spolu s Třemošnou⁵⁾ a 13. července 1924 se v Horní Bříze konalo veřejné cvičení I. okrsku Sokolské župy Plzeňské, a to na cvičišti na louce plaského panství ve „Školce“ u Kamenice⁶⁾.

Členové Sokola ale vyvíjeli i další aktivity spojené s posláním spolku, v roce 1925 byl například uspořádán zájezd do Žihle na slavnost otevření Národního domu, kterého se zúčastnilo sto osm lidí.⁷⁾ V roce 1928 pořádal Sokol akademii, jejíž náplní byla kombinace cvičení a kulturního programu a ve stejném roce se při příležitosti oslav desetiletého výročí vzniku Československé republiky konal sokolský sraz na cvičišti u sokolovny.⁸⁾

Informace o Sokolech ve třicátých letech 20. století již nejsou v hornobřížské kronice tak četné, což ale nutně nemusí vypovídat o nějakém

Odznak IX. všesokolského sletu v Praze (sbírka muzea v Mariánské Týnici).

úpadku, protože se mezitím vyměnili kronikáři. Navíc slet I. okrsku Plzeňské župy v roce 1935 byl, nejen pro místní Sokol, velmi důležitou událostí, jistě podpořenou i vydáním pamětního odznaku.

Příležitostné sokolské odznaky byly vydávány k různým akcím ať již pořádaným místními sokolskými jedno-

tami nebo okrsky nebo přímo župou. Vrcholnou akcí pak byly celonárodní všesokolské slety, které rovněž měly své zvláštní odznaky. Ústředními figurami slavnostních odznaků sletů z let 1932, 1938 a 1948 byl právě sokol s rozevřenými nebo zdviženými perutěmi, do jisté míry podobný tomu na odznak hornobřízském, resp. na tomto odznaku tak byl použit obvyklý sokolský motiv té doby.

Ještě pro sběratelský přehled doplníme, že podle literatury⁹⁾ je známo celkem osmdesát devět typů (např. u odznaku sletu II. okrsku v Dýšíně v roce 1937 jsou uvedeny dva odznaky stejného typu z různých materiálů) různých příležitostných sokolských odznaků vydaných v rámci Plzeňské sokolské župy, ať již k výročí jednot nebo veřejným cvičením, sletům či jiným událostem. Kromě zmíněné Horní Břízy se odznaky vztahují i k dalším lokalitám severního Plzeňska, resp. okresu Plzeň-sever: Dýšiná, Horní Bělá, Chrást, Kozolupy, Kožlany, Kralovice, Ledce, Manětín, Nýřany, Plasy, Tlučná a Vejprnice.¹⁰⁾ Některé z těchto odznaků se již v muzejní sbírce nachází, ty chybějící by měly být v hledáčku muzea i v dalších letech tak, aby se podařilo regionální sbírku sokolských odznaků co nejvíce zkompletovat.

Odkazy:

- 1) Pamětní kniha obce Horní Bříza, II. Díl [1923–1937], s. 300.
- 2) Pamětní kniha obce Horní Břízy od roku 1923 [do 1928], s. 164–168.
- 3) Pamětní kniha obce Horní Bříza, II. Díl [1923–1937], s. 24)

- 4) Tamtéž, s. 20.
- 5) Pamětní kniha obce Horní Břízy od roku 1923 [do 1928], s. 168.
- 6) Pamětní kniha obce Horní Bříza, II. Díl [1923–1937], s. 24 a 25.
- 7) Tamtéž, s. 37.
- 8) Tamtéž, s. 116.
- 10) Vejskal, Oldřich E., Drobná plastika tělocvičných organizací, díl druhý sokolské odznaky. Praha 2002.
- 11) Tamtéž s. 132–140.

JAK SE RODILY DĚJINY POLITICKÉHO OKRESU KRALOVICKÉHO

■ Bohdan Zilynskyj

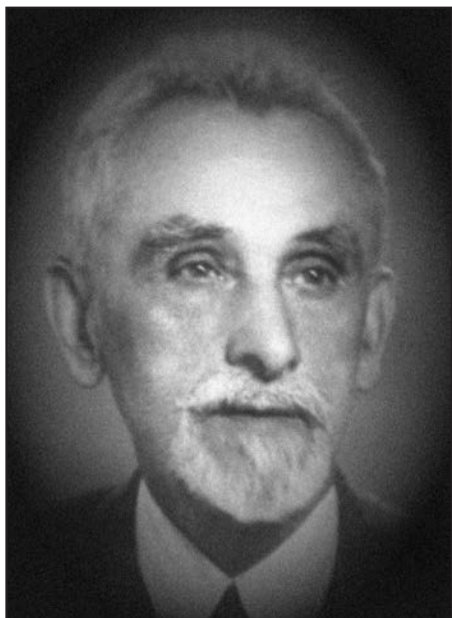
Skoro před čtvrtstoletím jsem napsal pro třetí svazek ročenky Severní Plzeňsko (3, 1997, s. 46–57) článek o životě a díle regionálního historika Václava Kočky. Byl to pokus o shrnutí základních fakt, která se mi do té doby podařilo zjistit. Nyní připojuji menší dodatek – máme totiž na krku souběh dvou „půlkulatých“ kočkovských výročí. Dne 6. srpna uplyne 145 let od narození tohoto regionálního historika v Čisté u Rakovníka. A uprostřed letošních prázdnin si můžeme připomenout ještě to, že příprava vydání Kočkovy díla o dějinách tehdejšího kralovického okresu začala před 95 lety. Jak je patrné, v roce 2025 nás tedy čekají dvě výročí kulatá a tento článek může být vnímán jako malý závdavek.

Zdrojem nových informací se stal soubor písemností, dochovaných v Státním okresním archivu Plzeň-sever v Plasích ve fondu Okresní zastupitelstvo Kralovice, a to v kartonu 97 a pod signaturou 109. Celý tento úřední spis je uvozen dobrozdáním kralovického Okresního osvětového sboru pro tamní okresní správní komisi. Předseda sboru Josef Havlík

a jeho jednatel Blažej Bušek začali své sdělení z konce července 1925 oznámením, že je už několik let připravováno sbíráním materiálů vydání „popisu okresu kralovického“.

Havlík a Bušek upozornili, že sbíráním historického materiálu z okresu a o okresu se zabývá už 25 let (tedy od roku 1900), „neúnavný pracovník historický a krajan Václav Kočka, člen České akademie věd a umění“. Poslední uvedený údaj ovšem není přesný. Kočka byl pouze spolupracovníkem akademie. Pro členství v ní nedisponoval potřebnými odbornými tituly, nicméně se za člena ČAVU považoval a příslušný údaj připojoval k podpisu.

V už zmíněném dobrozdání se dále praví, že Václav Kočka byl v posledních letech stížen závažnou nemocí, pro kterou nemohl dokončit své dílo. Proto pozval kralovického učitele a etnografa Blažeje Buška do Prahy, aby mu mohl „sdělit svůj literární testament“. Bušek se za Kočkou ve dnech 25.–27. července opravdu vypravil. Díky tomu si mohl prohlédnout neobyčejně bohatý, „úplně zaručený“ a odkazy opatřený historick-

*Václav Kočka.
(1875 Čistá – 1951 Praha)*

ký materiál, sebraný Kočkou k dějinám kralovického okresu.

Bušek popsal, že se jedná většinou o výpisy psané tužkou, které by bylo třeba chronologicky sestavit a pořídit podrobný rejstřík. Dílo vzniklé na jejich základě by vydalo na 200–240 stran učebnicového formátu a při nákladu 1 000 výtisků by cena výtisku přišla asi na 20 prvorepublikových korun. Kočka předpokládal, že by mohl dokončit dílo za rok či dva, pokud mu to dovolí zdravotní stav, a pak by je předal okresní správní komisi. Ta by zajistila vydání spisu a vyplatila by Kočkovi odměnu 5 000 Kč za jeho rukopisný historický materiál k dějinám okresu.

Havlík a Bušek podali v závěru dobrozdání návrh hlavních bodů smlouvy s Kočkou a požádali

o urychlené vyřízení věci v zájmu celého okresu. Už v rozpočtu na rok 1926 mělo být pamatováno na to, aby vydání „Popisu okresu kralovického“ bylo finančně zajištěno.

Je zajímavé, jak rychle okresní správní komise reagovala. O věci bylo jednáno ještě v poslední den července a do Kočkova bydliště v pražském Karlíně byl obratem zaslán dopis „vrchnímu oficiálovi ministerstva pošt a telegrafů“, jak zněl autorův úřední titul. Okresní správní komise sdělila, že na základě Kočkovy nabídky převezme veškerý listinný materiál, který sebral pro sepsání dějin okresu, jakmile jej autor co nejdříve (za rok či dva) upraví pro tisk. Úhrnný honorář byl stanoven na už uvedených 5 000 Kč a autor je měl použít podle vlastní úvahy k vydání historie okresu nebo jeho širšího popisu. Pokud by nemohl materiál upravit, převzala by komise jeho podklady za týchž podmínek a za stejný honorář.

Další posun ve vývoji celé věci můžeme sledovat po dvou měsících, koncem září 1925. Lounská knihtiskárna a návěstní ústav A. Štrobach předběžně nabídla provedení tisku díla, jež je tu označeno titulem „Kralovicko“. Firma konstatovala, že nechce konkurovat „kolegovi Šrekrovi“, tedy kralovickému tiskaři, a že nabídku posílá „spíše pro případ, že by se o tisk ucházela některá pražská nebo jiná konkurence“.

Lounská firma měla zprávu o možné zakázce určitě od samotného Kočky. Ten psal z Prahy v poslední zářijový den Buškovi a uvedl, že se vrátil ze Slovenska „posílen na duši, ale na těle nic“ – je to první z opaku-

jících se stížností na autorův zdravotní stav, totiž na „hroznou nemoc a na ztrátu paměti“, na niž dříve tak spoléhal. Jak Kočka napsal, jen ztěžka drží pero v ruce a píše s námahou každou literku: „mám úplně rozházené nervy z přílišné práce“. I za této situace se ale pustil do práce – výsledkem bylo prvních 48 stran, věnovaných Plasům a Kralovicím.

Autor doufal, že až pošle tuto část rukopisu do Kralovic, bude možno začít s tiskem a už v listopadu může být první kus práce v rukou čtenářů. Z finančních důvodů totiž počítal s postupným vydáním knihy po sešitech. Pokud jde o tisk díla, kralovická tiskárna se podle Kočkova názoru do tak velkého díla pustit nemohla, a proto doporučil Štrombacha: sám u něj tiskl už sedm let a byl úplně spokojen. Lounská firma byla totiž o 10% levnější než „Národní politika“, která pracovala pro Kočku ještě dříve.

Kočka sám navrhl svolání komise znalců, která by stanovila, zda je dílo dost obsáhlé a adekvátní svou formou, resp. zda může být rozšířeno nebo má být naopak zkráceno. Rozšíření textu ale nedoporučoval – už tak prý vynechává podružné zprávy a leccos lze přidat na konec díla ve zvláštních článcích o robotách, dějinách agrárních a obecním zřízení – tento problém však nakonec řešil jinak. Jednání komise, jejíž zřízení navrhoval, nechtěl být Kočka přítomen, aby ji neovlivňoval, ale prosil ji o pravdu, byť třeba trpkou.

Je zajímavé číst v tomto dopisu Kočkovy názory o charakteru vlastní práce: „Prameny probral jsem všec-

ky. Poznámky Vám dosvědčí, kde moje ruce pracovaly. Prošel jsem archivy, do nichž lidská ruka nesmí vstoupit. V tom ohledu měl jsem příliš mnoho štěstí. Jediný Palacký – blahé paměti – měl takové štěstí jako já. (...) Napsat dějiny není tak velkým uměním jako najít prameny a zjednat k nim přístup. Toť mnohem těžší.“ Kromě toho uvedl: „Zpráv z posledních let nemám – toužíte-li po nich, vyhledám a přidám v dodatku, případně vydání se odloží na čas a zprávy doplní.“

Kočka se nemohl zbavit pocitu, že první část chystané práce není tak dobře zpracována, jak je na to zvyklý – vadil mu přílišný spěch. Při dalším psaní chtěl být důkladnější a v každém případě měl pocit, že do roka by mohlo být celé dílo určitě „venku“. V dodatku k tomuto dopisu, na korespondenčním lístku z 1. října 1925, Kočka požádal, aby mu bylo v případě schválení díla do tisku posláno 1 000 Kč zálohy. Nemoc ho prý stála 4 000 Kč, takže určitá rezerva by mu dobře posloužila.

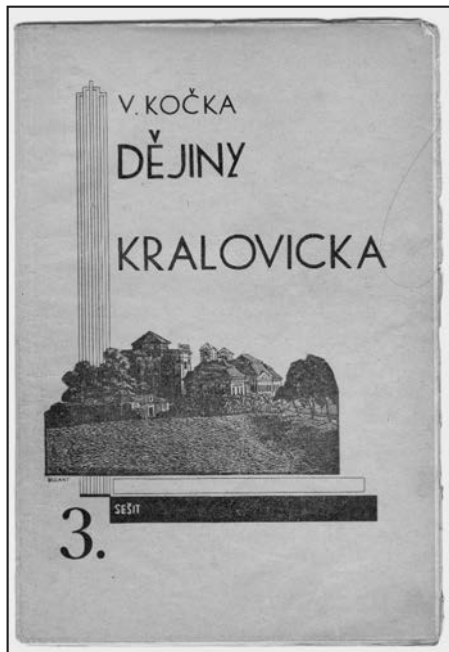
Znovu psal Kočka do Kralovic přímo správní komisi 11. října a poděkoval členům za zachránění své životní práce slovy: „Po Vás přijdou jiní, snad zcela jiného porozumění, kteří nebudou si lámat hlavu s historií našich zaostalých tatíků. Pak ovšem dílo bylo by ztraceno navěky – jiný nakladatel jednotlivce by se jakživ ne našel. Dnes vydávati knihy jest dosti povážlivé.“

Kočka, který se podle vlastních slov přes třicet let živil prachem a špínou, pak konkretizoval podmínky a svůj další postup: „Jakkoli vyslovena byla

vážná domněnka, že dny mého života jsou sečteny, ihned pustil jsem se do práce.“ Konstatoval, že dílo není tak dokonalé, jak by si přál, protože jeho paměť utrpěla velké trhliny. Přiznával, že kapitoly o Plasích a Kralovicích se mohou zdát rozsáhlé, vzhledem k důležitosti těchto míst by ale zasluhovaly aspoň dvojnásobný rozměr. On sám však nadbytek méně cenných zpráv vynechal a nemůže se pustit ani do popisu památných budov. Ten by pohltil příliš mnoho místa, ale příslušné údaje už obsahují svazek „Posvátných míst Království českého“ a „Soupis památek politického okresu kralovického“, které vydal už před první světovou válkou Antonín Podlaha.

V návaznosti na už hotový text o Plasích a Kralovicích měly přijít na řadu vsi Babina, Bílov a další. Tak by bylo možno každý měsíc vydat aspoň jeden tiskový arch a do roka by byla celá kniha venku. Úvod chtěl dodat Kočka až po dokončení spisu a připojil ujištění, že korektury textu si provede sám. Kvůli „ztrhaným nervům v ruce“ se jeho text totiž těžko čte. Uvedl také, že „pokud čas a zdraví dovolí“, napsal by rád také rukopisnou kroniku Kralovic obsahující všechny drobnosti, zejména místopis. Jak psal, na ten nelze v „naší knize“ (tedy v dějinách celého okresu) pomyslet. Kromě toho nás může zaujmout ještě Kočkův údaj o tom, že „má na starost pět okresů, tj. asi 300 osad“. Látku k tomu má připravenou ke zpracování a tedy, „což divu, že z práce jde hlava kolem a nervy vypověděly poslušnost docela“.

Okresní správní komise sdělila

Třetí sešit „Dějiny Kralovicka s ilustrací“ signovanou „Bulant“.

Kočkovi 22. října, že jím navrhovanou komisi nelze hned svolat pro nápor jiných povinností, ale že k tomu dojde později. Záloha 1 000 Kč však byla autorovi schválena a zaslána. Prozatímní tečkou dopisování mezi Prahou a Kralovicemi o dějinách okresu se stal Kočkův dopis ze 17. prosince 1925. Tehdy byl už hotov „kousek pokračování s popisem vesnic“. Původní záměr psát podrobně místopis, tedy dějiny každé obce, však musel Kočka hned u Babíné značně omezit a zároveň uvedl: „Mimo očekávání zdržely mne Bohy – to proto, že k nim sluší hrad Krašov. Staročeské hrady byly vždy chloubou Koruny české. Takovými skvosty a perlami nemůže se pochlubit žádný“.

ný národ na světě. Příležitost naskytla se mně tu vhodná, proto všechny hrady popíši obšírně. Vždyť i prostý lid dívá se na ně s údivem.“

Kočka se také podivil nepřenos-tem, které souvisely s tehdejšími označováním, resp. vnímáním statusu některých obcí: „Konstatuji, že Kozojedy uvádí se v úředních pomůčkách jako ves, ač dle majestátu jsou městečkem. Což má ministerský rada Prokop právo rušiti majestáty králů českých? Dejte laskavě pokyn Kozojedským, by si svá práva vyreklamovali. Doklady mají v mé knize. Jsou spravedlivé, za každé slovo ručím. Podobně i Kožlany a Čistá jsou uvedeny jako městyse. Pan Prokop patrně neví, že městys jest v češtině ves trhová = Marktflecken, kdežto městečko = malé město = Städtchen. Obě mají majestáty na městečka. Originály mají doma, vidima !/ jsou v Praze v archivu ministerstva vnitra. K opravě stačí pouhá relace.“

Ani v tomto listu nescházely stížnosti Kočky na zdravotní problémy. Doufal sice, že ho opustí křeč v ruce, ale skepticky poznamenal: „Už patřím na Olšany, jiného lékaře neznám. Kéž by to bylo brzy, bylo by to pro mne jediné vykoupení.“ V postskriptu se ale znovu vrátil k detailům své práce – chtěl přidat do textu o Plasích asi deset řádek o mlýnu Mozolín a o klášteře poněkud jízlivě poznamenal: „Co praví opat v r. 1655 o Plasích, že jsou úplně spáleny, jest lež“. Podle Kočky to dokazovala akta reformační komise z r. 1651 a autor to komentoval zostra: „Zprávy opatovy z roku 1655 jsou vůbec pochybné ceny. Jen ne platiti!“

Korespondence o díle, označovaném už jako „Dějiny Kralovicka“, byla pak obnovena až v létě roku 1928. Z dalších dokumentů je patrné, že v Kralovicích se nakonec žádná komise, která by jednala o rozsahu díla, nesešla. Proto se autor rozhodl určit si rozsah sám a odhadl jej na 500 stran. Práce však ještě zdaleka nebyla hotova. Kočka tehdy zaslal do Kralovic teprve „dodatek k panství plaskému a panství libštejnské“ a chystal se na dějiny dominia chřičského. V téže době ještě nebylo rozhodnuto o době zahájení sešitového vydání. Došlo na něj až v srpnu 1930, tedy pět let po začátku jednání o realizaci díla. Podniku se nakonec přece jen ujala kralovická Šrekrova tiskárna.

Spis okresního zastupitelstva obsahuje další jednotliviny, které by nás dovedly až do roku 1934, kdy byl tisk dvojsvazkového díla o rozsahu 736 stran ukončen – o tom snad někdy příště. Materiály, na které jsem upozornil v tomto textu, nám dokreslují portrét jistě nejvýznamnějšího a velmi svérázného historika východní části severního Plzeňska. Jak je patrné, právě v době dovršení padesátého roku života dostal možnost zahájit sepisování svého nejrozsáhlejšího a dodnes užívaného historického díla, které se v roce 2010 dočkalo dokonce reprintu (Václav Kočka: Dějiny politického okresu Kralovického, Agrosience s.r.o., Musejní spolek královského města Rakovníka, Muzeum T. G. M. Rakovník, 2010).

OBSAH

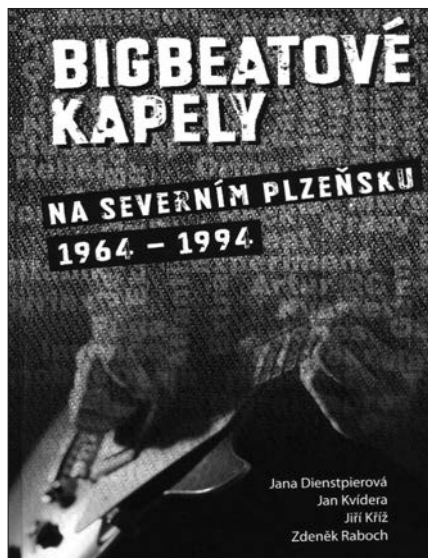
Úvodem	3
Předplatné a otevírací hodiny v knihovně	3
Události obrazem	4
Karel Rom (*1950 – † 2020)	5
<i>/Petr Hubka</i>	
Z nových knih/	
Autobiografie otce Holoty	7
<i>/Radovan Lovčí</i>	
Meandry malby Jana Spěváčka	10
<i>/Václav Podestát</i>	
Konec druhé světové války v Kralovicích	13
<i>/Irena Bukačová</i>	
Odznak sokolského sletu v Horní Bříze	18
<i>/Jiří Fák</i>	
Jak se rodily dějiny politického okresu Kralovického	21
<i>/Bohdan Zilynskyj</i>	

ADRESA REDAKCE

Muzeum a galerie severního Plzeňska, Mariánská Týnice čp. 1
331 41 pošta Kralovice, telefon a fax: 373 396 410, 373 397 393
e-mail: info@marianskatynice.cz
www.marianskatynice.cz
www.facebook.com/marianskatynice

*Ilustrace na obálce: Hracholusky, socha sv. Jana Nepomuckého, 2013.
(foto Václav Podestát)*

Publikace k prodeji

BIGBEATOVÉ KAPELY NA SEVERNÍM PLZEŇSKU 1964–1994

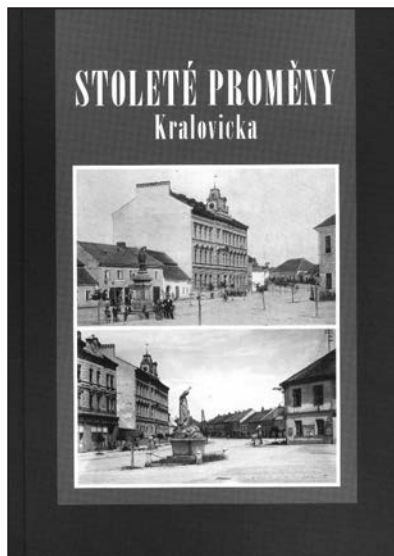
Atoři: Jana Dienstpieřová, Jan Kvídera, Jiří Kříž, Zdeněk Raboch
První souborné vydání historie bigbitové hudby, jejíž počátek sahá v regionu severního Plzeňska do roku 1964 (Orion Beat v Kaznějově nebo Weeping Spekters v Druztové).
96 stran, 1. vydání, 2018
Cena 250 Kč

PAMĚŤ KRAJINY I–VIII

Texty Irena Bukačová, Jiří Fák
Cena za každý díl: 250 Kč

STOLETÉ PROMĚNY KRALOVICKA

Texty: Irena Bukačová, Jiří Fák
Časosběrný pohled nepreferuje žádný ideologický či ekologický pohled na minulost. Interpretuje

jedinečné situace lokalit, vypovídá o stoletém vývoji regionu Kralovicka. Kniha doprovází stejmojmennou výstavu v refektáři muzea.
Cena 230 Kč

ARCHITEKTURA JANA BLAŽEJE SANTINIHO AICHLA NA SEVERNÍM PLZEŇSKU

Text: Irena Bukačová
Více než dvousetstránková publikace sestává z podrobného zpracování deseti architektonických památek.
Cena 299 Kč

ŠKODA LÁSKY - Druhá světová válka na severním Plzeňsku

Texty: Irena Bukačová, Miroslav Hus, Karel Rom
Druhé rozšířené vydání
Cena 349 Kč

Další nabídka knih na: www.marinaskatynice.cz

VLASTIVĚDNÝ SBORNÍK

- čtvrtletník pro regionální dějiny severního Plzeňska -

Vydává M & G v Mariánské Týnici. Redaktor Václav Podestát.

*Adresa redakce: Muzeum a galerie severního Plzeňska v Mariánské Týnici,
331 41 Kralovice, tel.: 373 396 410, e-mail: info@marianskatynice.cz, IČO: 368 563.*

Registrováno Ministerstvem kultury České republiky MK ČR E 12301.

Cena jednoho výtisku pro předplatitele 10 Kč, roční předplatné 40 Kč a poštovné.

Vychází 4 ročně. ISSN 1801-0032.